

Lohnt es sich zu leben? [1997]

přípravné poznámky pro setkání: 6.-9. 7. 1997, Cadenabbia, Villa La Collina, Konrad-Adenauer-Stiftung Internationales philosophisches Fachgespräch unter dem Thema „Es lohnt sich zu leben!“

970630-2

Téma letošních „mezinárodních odborně filosofických rozhovorů“ je „Es lohnt sich zu leben!“, tedy s vykřičníkem. Filosofie však začíná i končí tázáním, a tak je třeba napsat na konci otazník. A nechceme-li, aby naše otázka vyzněla vysloveně skepticky, můžeme ji doplnit: komu se vyplatí či vyplácí žít? Komu stojí za to, aby žil anebo komu stojí za to, abychom my žili, eventuelně aby vůbec byl život a aby byli lidé? Mám za to, že nemůžeme naprosto obecně říci, že každému živému tvorů se vyplácí jeho vlastní život. A neplatí to takto obecně ani o každém člověku. Navíc je tu jakýsi sugestivní, ale nevyslovený předpoklad, že náš život se má nebo musí vyplácet nám a to je zjevně chybný, falešný předpoklad. Překlad „es lohnt sich“ jako „vyplácí se“ je ovšem trochu nepřesný, znamená to spíše „stojí to za to“. Na věci samé to však nic nemění, jde jen o konotaci navíc. Náš vztah k životu musí být na prvním místě orientován na to, že život sám je nějak a k něčemu orientován, někam a k něčemu zaměřen. Život tu není pro sebe, ale pro „něco“ jiného. Život nemá nejvyšší hodnotu v sobě samém, nevztahuje se vposledu k sobě samému, nýbrž k „něčemu“ jinému či k „někomu“ jinému (v případech křesťanství a už židovství to je Bůh, Pán, Hospodin). Život je orientovaná změna, zaměřený pohyb někam. Lze snad právem předpokládat, že jde o jakýsi cíl (zajisté nikoliv v Aristotelově smyslu, tj. cíl zřetelně daný předem jako MORFÉ, jako FORMA, TVAR, nýbrž cíl, který se dotváří a upřesňuje v průběhu životního pohybu). Tímto cílem není a nemůže být život sám, nýbrž každý konkrétní život (životní běh, životní historie) se k němu musí (má) blížit, musí (má) o něj usilovat, má se ho domáhat, dobývat jej svou aktivitou, svou prací a iniciativou.

(příprava pro Cadenabbii)

(Praha, 970630-2.)

970630-3

V rozvržení témat na zmíněnou konferenci (či jen rozhovor?) se na něco zapomnělo: nejde jen o osobu/osobnost, individualitu/sebeurčenost a společenství/společenskost, nýbrž jde také a dokonce především o příští generace, o budoucnost vnuků, pravnuků a vposledu vlastně celého lidstva. Není ovšem zcela jasné, kam směřuje ono trojí téma, zda jde o to, že život se vyplácí, protože si můžeme ustavit sami sebe (dovytvořit se jako osobnost), a to podle svých představ a plánů (sebeurčení), nebo že můžeme být užiteční kolektivu (užšímu nebo širšímu) anebo zda třeba se to „vyplácí“ (nebo „nevypplácí“) našemu Stvořiteli, na což se tam ovšem zřejmě nemyslí, apod.

(příprava pro Cadenabbii)

(Praha, 970630-3.)

970701-2

Hlavní tři témata, zařazená pod hlavní téma „Es lohnt sich zu leben“, jsou soustředěna na osobu (osobnost), individualitu (sebeurčení) a společenství (společenskost). Můžeme tedy hlavní téma chápat „rozděleně“ tak, zda se vyplácí

žít jako osoba (osobnost), jako individuum a jako člen kolektivu resp. společenství. Také zde se můžeme tázat, komu se takový život osoby, individua či kolektivu má vyplácet: snad jim samým? Nebo se život osoby či individua má vyplácet kolektivu? Nebo se snad život osoby, individua i kolektivu má vyplácet dlouhodobě, tedy budoucím osobám, individuím a kolektivům? Ještě jedno je třeba dodat: vyplácí se mému Stvořiteli, že mi dal život a že mne udržuje při životě? Vyplácí se to jemu nebo mně? Nebo komu se to vlastně může a má vyplácet? Komu to stojí či má stát „za to“, že žiji a abych žil?

(Písek, 970701-2.)

970701-3

Obvykle se nestaví otázka tak, zda se žít vyplácí či zda to stojí za to žít, nýbrž zda určitý způsob života má smysl (nebo případně nemá). Jaký je rozdíl mezi obojí otázkou?

(Praha, 970701-3.)

970702-1

Osobností se člověk nemůže stát bez asistence, tj. pomoci a také inspirace druhých lidí. Předpokladem tu je otevřenost vůči druhým, tj. překonání autismu a autocentrismu. To je možné jen v procesu kultivace (pedagogické) a autokultivace. Rozlehlé imprinterční období protažené do dospělého života. Důležitým prostředkem je tu dialog, v němž si člověk natrénuje otevřenost vůči druhému a tím také dalekosáhlejší otevřenost vůči nepředmětným výzvám, nápadům a vposledu vůči pravdě (kterou filosof nade vše miluje, ale nemá).

(Praha, 970702-1.)